

Jana Hrajnohová: Mariánské Lázně a jejich hosté. Místo setkávání kulturních a politických elit střední Evropy, Praha 2012

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem z mého pohledu atraktivním. Pisatelka si za náplň svého kvalifikačního textu vybrala fenomén „návštěvnictví“ v Mariánských Lázních v časovém rozmezí 19. a 1. poloviny 20. století s tím, že si za cíl předsevzala podat „ucelený přehled o návštěvnosti tohoto lázeňského města z mnoha aspektů (...)“. Zejména usilovala postihnout „a v širších souvislostech vymezit problematiku vztahu lázní a sem přijíždějící klientely, základní vývojové tendence návštěvnosti Mariánských Lázní a života v nich (...)“. To vše pak se zamýšleným důrazem na „sociálně hospodářskou rovinu tohoto problému a dějiny každodennosti (...)“. Hned úvodu svého posudku musím dodat, že se jedná o cíl vlastně maximalistický, jehož dosažení v mých očích limitovalo možnosti výsledného textu. Nicméně k tomu později... Podobně je tomu však s deklarovanými metodami zpracování látky. Pisatelka považuje práci za interdisciplinární, zahrnující v sobě „široké spektrum zkoumání sociálních a hospodářských dějin, dějiny každodennosti, dějiny a vývoj správy a samosprávy, historii lázeňství a lékařství, problematiku teorie elit, historickou demografii, dějiny reklamy, oblast kulturních dějin (...), také sportu, dějiny cestování a turistiky, dějiny místních spolků a organizací, cestovních kanceláří a podobně.“ Osobně si nemyslím, že vyjmenované oblasti jsou dokladem interdisciplinarity textu, snad jen částečně v pasážích týkajících se elit. Ostatní zmíněné okruhy považují pouze za specifické badatelské oblasti historie. Pokud by se chtěla pisatelka nutně zaštitit nějakým pojmem, pak se nabízí velmi flexibilní kategorie kulturních dějin v širším slova smyslu. S drobnou skepsí k možnému výsledku takto uvedené, respektive představené práce jsem se pustil do čtení samotných praktických kapitol...

Z hlediska formálního nemám práci co vytknout. Je napsána jasně, srozumitelně. Odpovídající je i jazyková úroveň textu, který je bez pravopisných chyb a překlepů (což v poslední době nebyvá bohužel u závěrečných studentských textů pravidlem). Ze čtenářského hlediska je logicky zvolena struktura textu. Autorčin zájem o téma dokládá snaha o vyčerpávající přehled o relevantní literatuře či připojená obrazová příloha. V této rovině je

♀ tedy práce v mých očích bezproblémová. Bohužel komentáře a kritičtější postřehy mám k samotnému obsahu, respektive konkrétnímu zpracování zvoleného tématu.

Mé poznámky se budou odvíjet od již avizovaného maximalistického záměru textu. Podle mého soudu není v možnostech diplomové práce bezezbytku naplnit onen deklarovaný cíl práce tak, aby byly postiženy na adekvátní úrovni všechny zmíněné oblasti, respektive v náznu toto možné je, ale za cenu pouhého povrchního popisu či evidence sledovaného. Aby mi bylo lépe rozuměno – autorka se skutečně dotkla jistě většiny aspektů souvisejících s historií lázeňství a „návštěvnictví“ v daných lázních, stalo se tak ovšem za cenu povrchnosti zpracování. Řadu momentů jen zmínila, jmenovala, aniž by však šla do hloubky problému, aniž by byla detailnější. Takto se snad mimoděk dotkla zajímavých otázek, jež však jako zajímavé problémy explicitně nenastolila a které by si zasloužily detailnější zpracování a v konečném důsledku by diplomové práci dodaly na větší zajímavosti. Zkrátka jakoby nemohla či nedokázala překročit mantinely, které ji pomyslně stanovila sekundární literatura, s níž pracovala. Jakoby psala o tom, k čemu se jí podařilo sehnat dostatečný počet relevantních informací, aniž by si bohužel položila nějaké problémové otázky či stanovila výchozí teze práce. Abych byl konkrétnější, uvedu zde několik bodů:

- . Autorka průběžně zmiňuje moment propagace lázní, aniž by se však touto záležitostí zabývala podrobněji. Od kdy a jak byly lázně propagovány? Kde a kým? Jak se svět, tj. případná klientela mohla dozvědět o možnosti cestovat do lázní a zde se léčit? Probíhalo vše jen po linii osobních známostí a doporučení, nebo bylo lázeňství v Mariánských Lázních inzerováno i vtisku? Pokud ano, tak v jakém a v jaké podobě? Jak byly prezentovány? A koho chtěla reklama primárně oslovit z hlediska sociálního či společenského? Ostatně lze vůbec uvažovat o nějaké promyšlené reklamní kampani? A kdo se vlastně o reklamu staral? Někjaký centrální orgán nebo jednotlivé lázeňské domy nekoordinovaně samy? A jak se toto vyvíjelo v čase?
- . Autorka píše o věhlasu těchto lázní, o jejich místě v západočeském lázeňském regionu, o návštěvnících ze zahraničí, nicméně (a pokud v úvodu textu deklarovala užítí komparativní metody) jaké bylo postavení Mariánských Lázní v kontextu právě západočeského regionu, v kontextu střední Evropy, v kontextu evropského kontinentu? Byly tyto lázně něčím výjimečné či naopak plně odpovídaly nějakému kulturněhistoricky obecnějšímu lázeňskému standardu? Co je odlišovalo a co naopak spojovalo s jinými lázněmi?

♀ . S problematikou evropského lázeňství se nabízí i otázky dílčí, jen zdánlivě banální. V případě úprav lázeňského prostoru (zahrady, parky, vnější prostor) či jeho naplnění hudebními i kulturními akcemi – kde se brala představa o tom, jak mají takové lázně vypadat a co má být součástí lázeňského vyžití? Existoval nějaký obecný vzor v evropském prostředí, a pokud ano, jaký? Nebo v Mariánských Lázních jednali a tvořili jen podle vlastních nápadů a z vlastní ideové iniciativy? A jaké bylo postavení lázeňské kapely – lze zobecnit to, kdo ji tvořil, odkud pocházel a jak fungovala? Co dělali hudebníci mimo sezonu? I tohle jsou otázky směřující k pisatelkou deklarované lázeňské každodennosti a kulturním dějinám, které by bylo zajímavé rozpracovat. Samostatnou problematikou je pak složení obyvatel Mariánských Lázní, spolužití německé většiny a české menšiny. Co pro lázně tato situace znamenala v průběhu

nacionalismy a česko-německým konfliktem zatíženého 19. i poloviny 20. století? Jak se například vyvíjely loajality německého obyvatelstva k Republice československé po roce 1918 za situace, kdy se ocitly místní Němci de facto v cizím státě, na němž ovšem byli do jisté míry hospodářsky závislí? Autorka píše o Mnichovské dohodě jako o další ráně... Ale ráně pro koho? Z jaké perspektivy vyjádřila tento soud? Pro místní Němce? Pro lázeňství? I otázka domácího obyvatelstva a česko-německá problematika je opět součástí každodenního života a fungování, snad třeba i lázeňského prostředí... Podepsalo se například česko-německé soužití, tj. snad i v tomto případě stykání a potýkání na běžném chodu lázní? Vnímali zahraniční lázeňští hosté nějakým způsobem problematiku česko-německého soužití/soupeření/vztahu?

. Ostatně v této souvislosti se nabízí k dalšímu rozpracování momenty politických zlomů a případných z nich vyplývajících diskontinuit v lázeňské praxi Mariánských Lázní: 1. světová válka; rozpad Rakouska-Uherska a vznik Republiky československé; Mnichovská dohoda; vypuknutí 2. světové války; poválečný nově se definující československý stát i s odsunem německého obyvatelstva; pounorové Československo. Jaké byly kontinuity a diskontinuity ve „fungování“ Mariánských lázní? Jaký vliv měly na místní prostředí, kulturní akce, obecně jak se projevíly v kulturně historickém kontextu Mariánských Lázní?

Zkrátka výsledná práce působí skutečně místy zkratkovitě a zbytečně popisně. Osobně si myslím, že autorka měla již předem rezignovat na výše zmíněný maximalistický cíl práce a

♀

zaměřit se měla vyloženě jen na vybraný aspekt, potažmo několik vzájemně souvisejících aspektů lázeňství ve zvolené lokalitě. Jistě by nepředložila úctyhodných více než dvě stě stran textu, ale v konečném výsledku práci sice útlejší, zároveň však kompaktnější a detailnější.

Tyto vybrané poznámky si nekladou za cíl vyvolat dojem, že předložená práce nemá žádnou cenu, či že vše je v ní a priori špatné. Co textu nelze upřít, to je čtivost, čtenář se i usměje, má možnost nahlédnout v principu do života lázeňských hostů. To ano, ostatně právě v těchto pasážích se mi zdá práce nejsilnější, nejnosnější. Zároveň jsem se však zkrátka v průběhu čtení nemohl zbavit dojmu, že šlo napsat v určitých momentech víc, že práce mohla být pojata jinak, problémověji.

Z tohoto dojmu pak vychází mé celkové hodnocení diplomové práce. Tu zcela jistě doporučuji k úspěšné obhajobě, nicméně hodnotím ji jako velmi dobrou.

V Praze dne 31. srpna 2012 dr. Jan Randák

♀